

MÁSODIK MILLENNIUM VISSZANÉZVE (MMV)¹

Fleischer Tamás²

BEVEZETÉS

E konferencia szervezésekor Kolundzsia Gábor felhívott, majd elküldte a beharangozó szöveg előzetes változatát. Válaszként mellékeltem számára azt a sajtóanyagot, amit 1993-ban a kötet eredeti megjelenésekor írtam, arra gondolva, hogy talán néhány gondolat belőle beépíthető lehet a konferencia-felhívás végleges változatába. Meglepődve hallottam egy héttel később, hogy az egykori írás úgy került be a dossziéba, mint a mostani mondanivalóm összefoglalója.

Miért gondolhatta bárki, hogy most a 12 év előtti gondolatokat akarom elmondani? És ha már így értették a szervezők – miért fogadták el? Váratlanul felrémlt egy kellemetlen epizód a kötet szerkesztése idejéből, amikor az egyik nagy öreg – most már mindegy is, hogy ki volt – arra a kérdésre, hogy készít-e írásban is dolgozatot a féléves beszélgetéssorozat tanulságaiból, előhúzza egy évtizeddel korábbi írását és odaadta. Ha korábban elhozza, jó bázisa lehetett volna az egyik beszélgetésnek, ám a szerkesztés idején éppen azt vártuk volna, hogy a féléves munka tapasztalatait, tanulságait beépítve gondolja át mindenki akár saját korábbi nézeteit.

De hát most mi is egy tizenkét évvel ezelőtt kiadott kötetet húztunk elő, ennek kapcsán beszélgetünk. A leírt szó önálló életet él, és természetesen bárkinek jogában áll tetszőleges kommentárokat hozzáfűzni az elolvasottakhoz. Az viszont engem kifejezetten zavarna, ha a szerzők ma az akkori gondolataikat akarnák újra eladni, vagy azt próbálnák bizonygatni, hogy kizárólag másokon múltott, ha az egykori meglátások nem érvényesültek, a megkezdett munka nem folytatódhatott.

---

¹ A Magyar Urbanisztikai Társaságban 2005. október 13-14-én rendezett „Második Millennium – másodsor” című konferencia egyik vitaindító előadásának szerkesztett szövege.

² tudományos főmunkatárs, MTA Világgazdasági Kutatóintézet

Röviden, úgy gondolom, abban, hogy bizonytalanság alakult ki arra vonatkozóan, hogy mi is a Második Millennium tényleges feladata, jelentős szerepet játszott az is, hogy maguk a szerzők sem egyértelműen foglaltak állást ebben a kérdésben, sőt kifejezetten elősegítettük, hogy szerepünk összemosódjon a fejlesztési programtól elvárt döntések kialakítóinak a szerepkörével.

MI – ÉS MI NEM A MÁSODIK MILLENNIUM?

A Második Millennium az én megítélésem szerint mindenekelőtt *a szakpolitikai kultúra néhány alapvető, kikristályosodott elvének rögzítése*. A rendszerváltás következtében átalakuló, folytonosan változó intézmények, az elbizonytalanodó szakmai értékrend időszakában ennek a megközelítésnek nagyon is fontos szerepe, komoly létjogosultsága volt.

Ugyanilyen fontos azt is leszögezni, hogy mi *nem* volt ez a dokumentum.

A Második Millennium *nem alapkutatás*, hanem az alkotók felhalmozott tapasztalatainak összegezése, alkalmazható munkamódszerek bemutatása, és lehetséges forgatókönyvek felvázolása.

A Második Millennium *nem szakpolitika*, hanem a szakpolitika- (várospolitikai-) készítés néhány buktatójának a leírása. Esetleg, (kicsit fellengzősen), a szakpolitika készítés tankönyvének néhány fejezete, fővárosi esetekkel, – példákkal és ellenpéldákkal.

Mindebből következően téves a Második Millennium lényegének minden olyanfajta utólagos interpretációja, miszerint mi „megmondtuk, hogy mi fog történni”. *Lehetséges forgatókönyveket vázoltunk fel*: – ezek között valóban szerepelt olyan is, mint ami bekövetkezett.

A Második Millennium azonban *nem fejlesztési program*, nem mondta meg, hogy *hogyan* kell elkerülni a negatív forgatókönyveket, csak azt határozta körül, hogy *mit* kellene elkerülni.

A MÁSODIK MILLENNIUM KORABELI BESOROLÁSA

A Második Millennium körül, részben abból is adódóan, hogy *nem* egy rendeletekkel előírt tervdokumentum követelményeinek kellett megfelelnie, rögtön kialakult egy kis műfaji zavar. Az elvárások tartalmát illetően ezt nevezhetjük egyfajta döntéshozói tanácsstalanság megnyilvánulásának is, egy pozitív várakozásnak, ami úgy foglалható össze, hogy „ha olyan okosak vagytok, akkor mondjátok meg, hogy most mit csináljunk”. Másfelől párhuzamosan készültek a jogszabállyal rögzített, közgyűlés

elé viendő dokumentumok, a fejlesztési koncepció és az általános rendezési terv, és a város vezetése szerette volna rövidre zárni azt az utat, hogy a Második Millennium szellemisége érvényre juthasson a jelzett dokumentumok kialakításakor.

A stressz-helyzetben lévő döntéshozót nyomasztják saját problémái, és nem különbözteti meg világosan a műfaji sokféleséget, a jövő megalapozásának eltérő skáláit. – vonhatjuk le a következtetést a történelemből. A Második Millennium készítőinek is hasonlóképpen kellett volna eljárniuk, azaz úgy fogni fel döntéshozói reakciókat, mint *a vizsgálat tárgyát*; – a jelenség elemzésének esetleg egy külön fejezetet lehetett volna szentelni egy következő kötetben. A Második Millennium szerzői azonban sajnálatos módon a vizsgálat tárgya helyett *a vizsgálat irányelveként* kezelték ezt az igényt. Másképp fogalmazva, a szerzők elhitték, hogy nekik közvetlenül fejlesztési programként felhasználható anyagot kellene készíteniük.

Ezzel szemben a fővárosnak valóban célszerű lett volna fenntartania egy, a várospolitikai célkitűzések megalapozását elősegítő, hosszú távú folyamatokban gondolkodni képes interdiszciplináris műhelyt, amelyik municiót adhatott volna a szakpolitikai követelmények kidolgozásához, a szakmai konzisztencia biztosításához, a célok rendszerének megalapozásához. A Második Millennium kidolgozóinak erre kellett volna rámutatniuk, egyértelművé téve, hogy ők tulajdonképpen már egy *következő* fejlesztési program és egy *következő* rendezési terv jobb előkészítésén munkálkodnak.

Egy ilyen feladathoz a munkamódszereken is fokozatosan változtatni kellett volna; a felgyűlt tapasztalatok rögzítése után professzionális kutatási irányba kellett volna fordulni, a nemzetközi szakirodalommal való lépéstartással, a nemzetközi tapasztalatok módszeres áttekintésével. Abban, hogy erre nem került sor, nem mondhatjuk, hogy kizárólag a döntéshozók lennének hibásak, megítélésem szerint ebben a Második Millennium készítőinek a téves szerepfelfogása alapvető szerepet játszott.

Egyébként egy évvel később, 1995-ben megalakult a Studio Metropolitana – a nemzetközi városfejlesztési tapasztalatok összegyűjtésére, a döntések megalapozását elősegítő háttérkutatások végzésére. A főváros tehát felismerte, hogy számára szükséges egy ilyen típusú műhely munkája.

A MÁSODIK MILLENNIUM – ÚJRAOLVASVA

Mindezek végiggondolása után elővettem a Második Millenniumot és végigolvastam. Jóllehet a mostani olvasáskor találtam olyan részeket is, amelyek kicsit tankönyvszerűek maradtak, összességében az egész kötetet mégis nagyon hasznos, *használható és ma is érdekes, tanulságos olvasmánynak találtam.*

Mindezek után is fenntartom azonban azt a véleményemet, hogy a csoport saját magát *is* okolhatja azért, mert nem ismerte fel helyesen azt a kutatási szeletet, amin

belül kellett volna maradnia. Ebbe belefér az, hogy az elhatározott konkrét fejlesztéseket szembesítjük az általunk összeállított elvi szempontokkal, de nem fér bele, hogy fejlesztési programként aposztrofáljuk a saját megalapozó munkánkat.

Budapest, MMV október 13.